

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

TFAS® 13 Tikrosios vertės nustatymas

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Copyright 2021, Istanbul University

13-ASIS TARPTAUTINIS FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS STANDARTAS

„Tikrosios vertės nustatymas“

TAIKYMO SRITIS IR APIBRĖŽTYS

Ūkio subjektai gali naudoti skirtingus savo turto ar įsipareigojimų apskaitos metodus, kai kurie pagrįsti savikaina, o kiti – faktine verte. Vertinant investuotojų interesus, faktinė vertė yra reikšminga, nes ji atspindi ūkio subjekto turto ar įsipareigojimų vertę, artimą rinkai. Taigi tikrosios vertės nustatymas ūkio subjekte gali būti reikalingas pagal apskaitos taisykles arba dėl investuotojų interesų. 13-asis TFAS „Tikrosios vertės nustatymas“ apibrėžia, kas yra tikroji vertė, kokia tikrosios vertės nustatymo sistema taikoma ir kokia informacija apie tikrosios vertės nustatymą turi būti atskleista.

Pažymėtina, kad tikroji vertė yra ne pačio ūkio subjekto vertinimas, o rinkos vertė. Skirtingo turto ir įsipareigojimų atveju gali būti stebimi skirtingi rinkos sandoriai ar kita rinkos informacija. Pavyzdžiui, įvairios šalys turi tam tikrų rinkos kainų duomenų bazes, statistines ataskaitas, prekių biržos duomenis ir kt. Tačiau, priklausomai nuo turto ar įsipareigojimų, kitais atvejais kitų stebimų duomenų gali ir nebūti. Nepaisant to, neatsižvelgiant į turto ar įsipareigojimo pobūdį, tikslas išlieka įvertinti rinkos dalyvių tvarkingo turto pardavimo arba įsipareigojimo perdavimo sandorio kainą vertinimo dieną.

Kai kuriais atvejais, kai nėra identiško turto ar įsipareigojimų kainų, ūkio subjektas tikrąją vertę nustato naudodamas skirtingus vertinimo metodus. Atsižvelgdamas į tai, kad tikroji vertė yra pagrįsta rinka, ūkio subjektas turėtų ją įvertinti naudodamasis prielaidomis, kurias rinkos dalyviai naudotų nustatydami turto ar įsipareigojimo kainą, įskaitant rizikos prielaidas. Tikrosios vertės sąvoka orientuota į turtą ir įsipareigojimus, nes šie elementai yra vertinami apskaitoje.

13-asis TFAS taikomas, kai kiti TFAS standartai reikalauja arba leidžia atskleisti turtą ir įsipareigojimus tikrąja verte. Tačiau mokėjimams už akcijas, lizingo sandoriams, turto vertės sumažėjimui dėl gryniosios galimo realizavimo vertės 13-ojo TFAS reikalavimai netaikomi. 13-ajame TFAS aprašytos tikrosios vertės nustatymo procedūros taikomos tiek pirminiam, tiek vėlesniam vertinimui, jei reikalaujama tikrosios vertės.

Terminų apibrėžtys (13 TFAS Priedas A):

Tikroji vertė – įvertinta kaina, kuri būtų gauta pardavus turtą arba atsiskaitant už įsipareigojimą pagal tvarkingą sandorį tarp rinkos dalyvių vertinimo dieną.

Aktyvioji rinka – tai rinka, kurioje sandoriai vyksta dažnai ir pakankamai, kad būtų reguliariai pateikiama informacija apie turto ir įsipareigojimų kainas.

Palankiausia rinka – tai rinka, kuri maksimaliai padidina pajamas pardavus turtą arba sumažina perleidžiamo įsipareigojimo dydį, atsižvelgiant į sandorio ir transportavimo išlaidas.

Pagrindinė rinka – rinka, kurioje egzistuoja didžiausia turto ar įsipareigojimo apimtis ir veiklos lygis.

Išlaidų metodas – tai vienas iš tikrosios vertės nustatymo metodų, parodantis turto aptarnavimo pajėgumų pakeitimo išlaidas (vadinamas dabartine pakeitimo kaina).

Pajamų metodas – tai vienas iš tikrosios vertės nustatymo metodų, konvertuojant būsimas sumas į vieną esamą (diskontuotą) sumą. Tikroji vertė nustatoma remiantis dabartine rinkos lūkesčių dėl šių būsimų sumų verte.

Rinkos metodas – tai vienas iš tikrosios vertės nustatymo metodų, kai naudojamos kainos ir kita svarbi informacija, gauta iš rinkos sandorių, susijusių su identišku arba palyginamu (panašiu) turtu ar įsipareigojimais.

PRIPAŽINIMAS

Kai kuriais atvejais, remiantis kitų TFAS nuostatomis, tikroji vertė gali būti taikoma pirminio pripažinimo metu. Pavyzdžiui, kai mainais įgyjamas turtas arba prisiimamas įsipareigojimas, sandorio kaina yra kaina, kuri būtų mokėtina už turtą arba gautiną sumą priėmus įsipareigojimą.

Kai kuriais atvejais ūkio subjektai neparduoda turto už kainą, sumokėtą už jo įsigijimą. Panašiai ūkio subjektai nebūtinai perleidžia įsipareigojimus kainomis, gautomis prisiimdami įsipareigojimus. Pavyzdžiui, kai turtas parduodamas aukcione, jo kaina gali skirtis nuo rinkos kainos įprastomis sąlygomis.

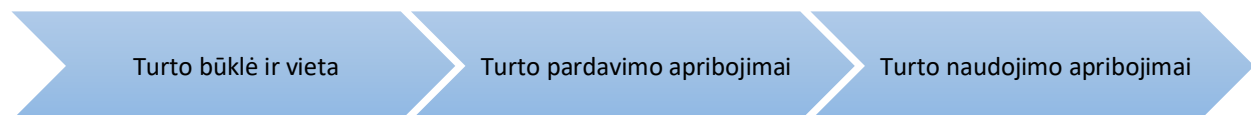
Jei pagal kitus TFAS standartus reikalaujama, kad ūkio subjektas gautų leidimą iš pradžių vertinti turtą ar įsipareigojimą tikrąja verte, o sandorio kaina skiriasi nuo tikrosios vertės, ūkio subjektas turi pripažinti susidariusį pelną arba nuostolį pelnu (nuostoliu), nebent TFAS standartuose būtų nurodyta kitaip. Pavyzdžiai pateikti 1 paveiksle.

Situacija	Įrašas
Prekybinė (brokerių) įmonė X parduoda prekes, siekdamas jas greitai parduoti ir uždirbti iš kainų svyravimų, todėl toks ūkio subjektas perpardavimui skirtas prekes vertina tikrąja verte. Kovo mėn. ūkio subjektas X įsigijo automobilį už 10 000 PV ¹ iš nemokaus ūkio subjekto. Įprastomis verslo sąlygomis panašus automobilis rinkoje kainuoja 12 000 PV. Ūkio subjektas X pripažins atsargas tikrąja verte už 12 000 PV.	D Atsargos 12 000 PV K Pinigai 10 000 PV K Pajamos 2 000 PV

1 pav. Tikrosios vertės pripažinimo pavyzdys

VERTINIMAS

Nustatant konkretaus turto ar įsipareigojimo tikrąją vertę, būtina atsižvelgti į tokio turto ar įsipareigojimo požymius, jeigu rinkos dalyviai atsižvelgia ir į turto ar įsipareigojimo savybes (žr. 2 pav.).

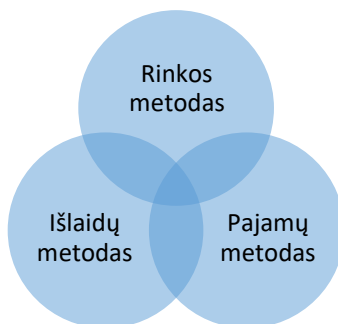

2 pav. Turto charakteristikų vertinimo pavyzdžiai

Poreikis įvertinti turtą ar įsipareigojimus, atsirandančius dėl savybių, gali priklausyti nuo to, ar rinkos dalyviai atsižvelgia į šią savybę. Turtas arba įsipareigojimai gali būti vertinami tikrąja verte atskirai arba turto ar įsipareigojimų grupėmis. Nustatymas, ar turtas ir įsipareigojimai vertinami atskirai, ar grupėmis, priklauso nuo jų apskaitos vieneto.

Ūkio subjektas turi naudoti tinkamus vertinimo metodus, kurie, esant tinkamoms aplinkybėms, yra pakankami tikrajai vertei nustatyti. Yra trys plačiausiai naudojami vertinimo metodai, kurie pateikti 3 paveiksle.

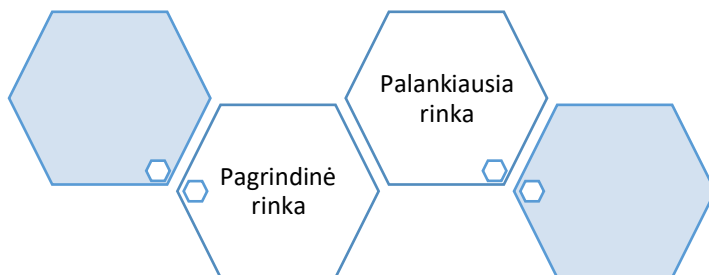
¹ PV – piniginiai vienetai

3 pav. Tikrosios vertės nustatymo metodai

Ūkio subjektai turi pasirinkti tikrosios vertės nustatymo metodus, kuriuos naudos. Kai kuriais atvejais gali būti naudojami keli būdai. Kai ūkio subjektas pasirenka tikrosios vertės nustatymo metodus, jis turi juos nuosekliai taikyti. Tačiau tikrosios vertės nustatymo metodai gali keistis, kai vystosi naujos rinkos, atsiranda nauja informacija, nebėra anksčiau naudotos informacijos, tobulėja vertinimo metodai arba keičiasi rinkos sąlygos.

Rinkos metodas. Tikrosios vertės nustatymas grindžiamas prielaida, kad rinkos dalyviai apsieičia turtu arba įsipareigojimais, siekiant parduoti turtą arba perleisti įsipareigojimą pagal vertinimo dieną vyraujančias rinkos sąlygas. Čia turtas ir įsipareigojimai vertinami pagal rinkos tipą (žr. 4 pav.).

4 pav. Rinkų tipų pavyzdžiai

Tikroji vertė turėtų būti nustatoma remiantis pagrindine rinka ir, kai ji nėra vertinama, palankiausioje rinkoje. Ūkio subjektas neprivalo atlikti nuodugnios potencialių rinkų paieškos, kad nustatytų pirminę rinką arba, jei jos nėra, pelningiausią rinką. Tačiau ūkio subjektas turi atsižvelgti į visą pagrįstą ir turimą informaciją. Nesant priešingų įrodymų, rinka, kurioje ūkio subjektas paprastai sudarytų prekių pardavimo arba įsipareigojimo perleidimo sandorį, yra laikoma pagrindine rinka, kai jos nėra pati palankiausia rinka. Tikroji vertė yra vertinama turto ar įsipareigojimo kaina pagrindinėje rinkoje, neatsižvelgiant į tai, ar kaina yra paskelbta, ar nustatyta naudojant kitą vertinimo metodą vertinimo dieną, net jei kaina kitoje rinkoje yra palankesnė.

Ūkio subjektas turi turėti prieigą prie pagrindinės rinkos (arba palankiausios rinkos) turto ir įsipareigojimų vertinimo dieną. Ūkio subjektai gali turėti prieigą prie skirtingų rinkų net ir tam pačiam turtui ar įsipareigojimams, nes skirtingi ūkio subjektai vykdo skirtingą veiklą. Todėl į pagrindinę rinką žiūrima iš atskiro ūkio subjekto perspektyvos, įvertinant galimybę parduoti konkretų turtą ar perleisti konkrečius įsipareigojimus.

Vertindamas tikrąją turto ir įsipareigojimų vertę, ūkio subjektas remiasi prielaidomis, panašiomis į tas, kurias daro rinkos dalyviai, kad nustatytų turto ar įsipareigojimų, turinčių didžiausią ekonominį interesą,

savikainą. Tam reikia apsvarstyti, ar jie yra būdingi turtui ar įsipareigojimams, ar jie būdingi pagrindinei rinkai (arba palankiausiai rinkai), ar būdingi rinkos dalyviams, kurie sudarytų sandorį rinkoje.

Nustačius kainą kaip tikrąją vertę pagrindinėje rinkoje (arba palankiausioje rinkoje), turto ar įsipareigojimų vertė nebūtų koreguojama dėl sandorio sąnaudų. Sandorio išlaidos nėra turto ar įsipareigojimo požymis, nes šios išlaidos gali skirtis atsižvelgiant į konkretų sandorį. Pavyzdžiai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Tikrosios vertės nustatymas

Pagrindinėje rinkoje			Palankiausioje rinkoje		
Yra žinoma tokia informacija apie rinkas A ir B. Rinka A laikoma pagrindine rinkai.			Yra žinoma tokia informacija apie rinkas A ir B. Pagrindinės rinkos nėra.		
Rinka	A	B	Rinka	A	B
Kaina, PV	12 000	15 000	Kaina, PV	12 000	15 000
Sandorio išlaidos, PV	2 000	3 000	Sandorio išlaidos, PV	2 000	3 000
Transportavimo išlaidos, PV	1 000	1 200	Transportavimo išlaidos, PV	1 000	1 200
Tikroji turto vertė yra $12\,000\text{ PV} - 2\,000\text{ PV} = 10\,000\text{ PV}$			Turto vertė A rinkoje $12\,000\text{ PV} - 2\,000\text{ PV} = 10\,000\text{ PV}$ Turto vertė B rinkoje $15\,000\text{ PV} - 3\,000\text{ PV} = 12\,000\text{ PV}$ Turto tikroji vertė yra $12\,000\text{ PV}$ palankiausioje B rinkoje.		

Sandorio išlaidos neapima transportavimo išlaidų. Pažymėtina, kad jei vieta yra viena iš turto savybių, tai kaina pagrindinėje rinkoje (arba palankiausioje rinkoje) turi būti koreguojama atsižvelgiant į transportavimo išlaidas, kurios būtų patirtos pargabenus turtą iš jo dabartinės vietos į numatytą rinką. Pavyzdžiai pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Tikrosios vertės nustatymas, jei vieta yra viena iš turto savybių

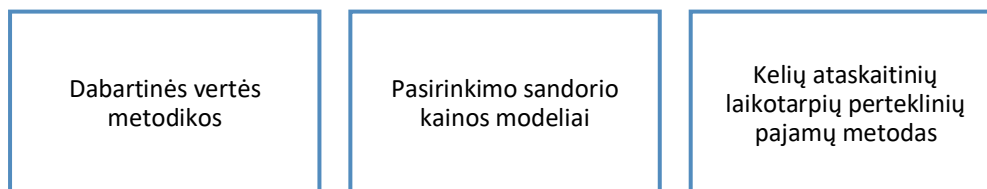
Pagrindinėje rinkoje			Palankiausioje rinkoje		
Yra žinoma tokia informacija apie rinkas A ir B. Rinka A laikoma pagrindine rinkai.			Yra žinoma tokia informacija apie rinkas A ir B. Pagrindinės rinkos nėra.		
Rinka	A	B	Rinka	A	B
Kaina, PV	12 000	15 000	Kaina, PV	12 000	15 000
Sandorio išlaidos, PV	2 000	3 000	Sandorio išlaidos, PV	2 000	3 000
Transportavimo išlaidos, PV	1 000	1 200	Transportavimo išlaidos, PV	1 000	1 200
Tikroji turto vertė yra $12\,000\text{ PV} - 2\,000\text{ PV} - 1\,000\text{ PV} = 9\,000\text{ PV}$			Turto vertė A rinkoje $12\,000\text{ PV} - 2\,000\text{ PV} - 1\,000\text{ PV} = 9\,000\text{ PV}$ Turto vertė B rinkoje $15\,000\text{ PV} - 3\,000\text{ PV} - 1\,200\text{ PV} = 10\,800\text{ PV}$ Turto tikroji vertė yra $10\,800\text{ PV}$ palankiausioje B rinkoje.		

Išlaidų metodas. Išlaidų metodas atspindi turto pakeitimo kainą. Rinkos dalyvio požiūriu, kaina, kurią galima gauti įsigyjant pakaitinį panašaus naudingumo turtą, koreguojama dėl pasenimo. Rinkos dalyvis nemokėtų daugiau, nei reiktų, kad pakeistų paslaugą ar turtą. Nusidėvėjimas yra fizinis, funkcinis (technologinis) ir ekonominis (išorinis) nusidėvėjimas, kuris neapsiriboja finansinės atskaitomybės tikslais. Daugeliu atvejų dabartinis išlaidų atkūrimo metodas naudojamas materialiojo turto, kuris naudojamas kartu su kitu turtu, arba kito turto ir įsipareigojimų, tikrajai vertei įvertinti. Išlaidų metodo taikymo pavyzdys pateiktas 3 lentelėje.

3 lentelė. Tikrosios vertės nustatymas išlaidų metodu

Situacija	Ūkio subjektas X prieš dvejus metus įsigijo specifinę gamybos įrangą už 50 000 PV. Šiandien ūkio subjektas turi nustatyti gamybos įrangos tikrąją vertę. Ūkio subjektas mano, kad tikslinga taikyti išlaidų metodą, nes rinkoje nėra analogiško ar panašaus produkto, todėl rinkos metodas negali būti taikomas.
Tikrosios vertės vertinimas	Paprašyta ūkio subjekto Z pateikti įvertinimą, kiek kainuotų panašios įrangos gamyba. Tokios įrangos gamybos kaina būtų 60 000 PV. Tačiau ši vertė negali būti laikoma tikrąja verte, nes vertė turi būti koreguojama dėl pasenimo. Ūkio subjekto X ekspertai nustatė, kad įranga turi būti įvertinta 65 % naujojo ekvivalento. Todėl tikroji vertė yra 39 000 PV (60 000 PV x 65 %).

Pajamų metodas. Pajamų metodas pagrįstas būsimos sumos konvertavimu į dabartinę vertę. Todėl tikroji vertė, nustatyta naudojant pajamų metodą, atspindi dabartinius rinkos lūkesčius dėl būsimų sumų. Dažniausiai naudojami metodai pateikti 5 paveiksle.

5 pav. Pajamų metodo tikrosios vertės metodikos

Dabartinės vertės metodika naudojama susieti būsimas sumas su dabartine suma, naudojant diskonto normą. Turto ar įsipareigojimo tikrosios vertės nustatymas naudojant dabartinės vertės metodiką apima būsimų pinigų srautų įvertinimą, pinigų srautų sumos ir laiko lūkesčius, kurie atspindi pinigų srautams būdingus neapibrėžtumus, grynųjų pinigų srautų neapibrėžtumų atkūrimo išlaidas ir įvairius kitus veiksnius. Dabartinės vertės metodika tikrosios vertės nustatymui grindžiamas šiais principais:

- Pinigų srautai ir diskonto normos turėtų atspindėti rinkos dalyvių taikomas rinkos prielaidas;
- Pinigų srautai ir diskonto normos turėtų atsižvelgti tik į vertinamo turto ir įsipareigojimų veiksnius;
- Diskonto normos turėtų atspindėti prielaidas, kurios yra būdingos pinigų srautams, kad būtų išvengta dvigubo rizikos veiksnių skaičiavimo arba neįvertinimo;
- Pinigų srautų ir diskonto normų prielaidos turi būti vidinės ir nuoseklios;
- Diskonto normos turi atitikti pagrindinius valiutos ekonominius veiksnius.

Dažnai pinigų srautų suma ir laikas yra neaiškūs, o rinkos dalyviai paprastai siekia kompensacijos už neapibrėžtumą, būdingą turtui ar įsipareigojimams. Todėl nustatant tikrąją vertę turi būti įtrauktas rizikos kompensavimas. Jie neįtraukiamas rizikos kompensavimas į tikrąją vertę, neatspindimas tikslus turto ar įsipareigojimo įvertinimas. Tada naudojami įvairios dabartinės vertės metodikos, pavyzdžiui, diskonto normos koregavimo metodas arba kitas tikėtinos dabartinės vertės metodas. Pajamų metodo taikymo pavyzdys pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė. Tikrosios vertės nustatymas pajamų metodu

Situacija	Ūkio subjektas X įsigijo gamybos įrangą už 50 000 PV, išsimokėtinai per 2 metus. Mokėjimai atliekami kartą per metus po 25 000 PV, įskaitant palūkanas. Metinė palūkanų norma 3 %.
Turto tikroji vertė	$NPV = \frac{25,000}{(1 + 0,03)^1} + \frac{25,000}{(1 + 0,03)^2} = 47\,836,74\,PV$
Ilgalaikių įsipareigojimų trumpalaikės dalies tikroji vertė	$NPV = \frac{25,000}{(1 + 0,03)^1} = 24\,271,84\,PV$
Įrašai bendrajame žurnale įsigijimo metu	Įrašas D Materialus turtas (įranga) 47 836,74 PV K Ilgalaikiai įsipareigojimai 23 564,90 PV K Trumpalaikiai įsipareigojimai 24 271,84 PV

PROCEDŪROS

Siekiant išlaikyti nuoseklumą ir palyginamumą nustatant tikrąją vertę ir susijusią informaciją, tikrosios vertės hierarchija skirstoma į tris lygius (žr. 6 pav.).

	1 lygis Kaina aktyviojoje rinkoje
	2 lygis Panašaus turto ar įsipareigojimo kaina aktyvioje rinkoje Kaina identiškoje rinkoje už identišką ar panašų turtą ar įsipareigojimą
	3 lygis Kaina pagrįsta prielaidomis, įvertinus vartotojo riziką

6 pav. Tikrosios vertės hierarchija

Pagal šią tikrosios vertės hierarchiją ūkio subjektas pirmiausia įvertina aktyvią rinką ir identiško produkto kainą. Nesant identiškos prekės, panašios prekės ieškoma aktyvioje rinkoje antrame lygyje, nesant šios informacijos trečiame lygyje, naudojant prielaidas (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Tikrosios vertės hierarchija

Lygis	Paaiškinimas
1 lygis	Šiame lygyje pagrindinis dėmesys skiriamas identifikavimui: - pagrindinė turto ar įsipareigojimo rinka, jei pagrindinės rinkos nėra, palankiausia rinka; - ar ūkio subjektas gali sudaryti sandorį dėl turto ar įsipareigojimo už kainą toje rinkoje vertinimo dieną.
2 lygis	Kai šio lygio turtas arba įsipareigojimai turi nustatytą (sutartyje numatytą) terminą, stebėjimo laikotarpis ir 2 lygis apima: - panašaus turto ar įsipareigojimų kotiruojamą kainą aktyviose rinkose; - identiško ar panašaus turto ar įsipareigojimų kotiruojamą kainą identiškose rinkose; - duomenys, išskyrus nurodytas kainas, kuriuos galima stebėti apie turtą ar įsipareigojimus.
3 lygis	Šio lygio nepastebimi įvesties duomenys turi būti naudojami tikrajai vertei įvertinti tiek, kiek nėra atitinkamų stebimų įvesties duomenų. Tai taikoma, jei vertinimo dieną turto ar įsipareigojimo rinka yra silpna (arba jos visai nėra). Tada nepastebimi įvesties duomenys turi atspindėti prielaidas, kurias rinkos dalyviai naudotų nustatydami turto arba įsipareigojimo kainą, įskaitant rizikos prielaidas. Rizikos prielaidos apima riziką, būdingą tam tikram vertinimo metodui, naudojamam tikrosios vertės nustatymui (pavyzdžiui, kainodaros modeliui), ir riziką, būdingą vertinimo metodo įvestims.

ATSKLEIDIMAS

Atskleisdamas informaciją finansinių ataskaitų vartotojui, ūkio subjektas turi pateikti informaciją, susijusią su dviem aspektais. Pirma, turtas ir įsipareigojimai, kurie pirminio pripažinimo metu buvo įvertinti tikrąja verte, naudojant įvestis. Antra, atliekant pasikartojančius turto ir įsipareigojimų tikrosios vertės vertinimus, buvo naudojami reikšmingi nepastebimi įvesties duomenys (3 lygis), siekiant nustatyti vertinimo poveikį laikotarpio pelnui arba nuostoliui.

Taip pat reikia atsižvelgti į informacijos detalumo lygį, kad būtų laikomasi visų atskleidimo reikalavimų, įvertinti, kiek dėmesio reikia skirti kiekvienam iš įvairių reikalavimų, kokią informaciją reikia apibendrinti ir kas buvo atimta, ar reikia papildomos kiekybinės informacijos.

Atskleisdamas informaciją, ūkio subjektas turėtų tinkamai nustatyti turto ir įsipareigojimų klases pagal jų pobūdį, savybes, riziką ir tikrosios vertės hierarchijos lygį.

PAVYZDŽIAI

Pavyzdys Nr. 1

Ūkio subjektas siekia nustatyti A ir B prekių tikrąją vertę naudodamas rinkos metodą. Kaip skirsis prekių vertė, jei:

- Y rinka yra pagrindinė A ir B prekių rinka.
- Jei nėra pagrindinės rinkos (X, Y, Z) A ir B prekėms.

Iš rinkų žinomi duomenys pateikti žemiau esančioje lentelėje.

Rinka	X	Y	Z

Prekės	A	B	A	B	A	B
Kaina, PV	18 000	27 000	22 000	23 000	21 000	28 000
Sandorio išlaidos, PV	4 000	3 000	1 000	1 000	3 000	5 000

Žemiau esančioje lentelėje pateikta nustatoma prekių vertė taikant rinkos metodą.

Rinka	X		Y		Z	
Prekės	A	B	A	B	A	B
Vertės skaičiavimas, PV	18 000 – 4 000 = 14 000	27 000 – 3 000 = 24 000	22 000 – 1 000 = 21 000	23 000 – 1 000 = 22 000	21 000 – 3 000 = 18 000	28 000 – 5 000 = 23 000

Jei Y rinka yra pagrindinė A ir B prekių rinka, tada tikroji A prekės vertė yra 21 000 PV, o prekės B – 22 000 PV.

Jei nėra pagrindinių rinkų, naudingiausia A prekės rinka yra Y rinka, o tikroji prekės vertė yra 21 000 PV. Palankiausia B prekės rinka yra X rinka, o tikroji B prekės vertė yra 24 000 PV.

Pavyzdys Nr. 2

Ūkio subjektas pirkė spausdinimo veiklai reikalingą spausdinimo įrangą. Įranga praktiškai nebuvo naudojama, todėl jų vadovams iškilo dilema, kurią metodiką naudoti tikrosios vertės vertinimui: rinkos metodą ar išlaidų metodą. Pagrindinės rinkos nėra. Tačiau buvo nustatyta, kad panašią įrangą galima įsigyti A, B, C ir D rinkose. Buvo surinkti šie rinkos duomenys.

Rinka	A	B	C	D
Kaina. PV	100 000	110 000	90 000	98 000
Sandorio išlaidos, PV	12 000	12 000	11 500	11 000
Transportavimo išlaidos, PV	3 000	2 000	4 500	5 000

Ūkio subjektas paprašė įrangos tiekėjų Z ir X pateikti įvertinimą, kiek kainuotų panašios įrangos gamyba.

Išlaidų struktūra	Medžiagos, PV	Darbas, PV	Testavimas, PV	Iš viso, PV
Tiekėjas Z	60 000	15 000	12 000	87 000
Tiekėjas X	70 000	20 000	8 000	98 000

Kadangi įrangos vieta yra svarbi, nustatant tikrąją vertę atimamos sandorio ir transportavimo išlaidos. Numatoma įrangos vertė, taikant rinkos metodą, pateikta toliau esančioje lentelėje.

Rinka	A	B	C	D
Įrangos vertės skaičiavimas, PV	100 000 – 12 000 – 3 000 = 85 000	110 000 – 12 000 – 2 000 = 96 000	90 000 – 11 500 – 4 500 = 74 000	98 000 – 11 000 – 5 000 = 82 000

Kaip matyti, įrangos rinkos vertė svyruoja nuo 74 000 PV iki 96 000 PV. Palankiausia rinka šiuo atveju yra B rinka, o tikroji vertė pagal rinkos metodą yra 96 000 PV.

Atsižvelgiant į išlaidų metodą, įrangos vertė svyruoja nuo 87 000 PV iki 98 000 PV. Žinant, kad įranga buvo praktiškai nenaudota, pasenimas nevertinamas.

Įmonių vadovai įvertina tikrosios vertės nustatymo motyvus. Duomenys, gauti taikant rinkos metodą, yra mažiau subjektyvūs nei tie, kurie gauti taikant išlaidų metodą. Kita vertus, abu metodai sutampa, nes reikšmės yra panašios.

Todėl vadovai manė, kad taikytas rinkos metodas geriausiai atspindėjo tikrąją vertę, ir šiuo atveju įrangos tikroji vertė buvo nustatyta 96 000 PV.

Pavyzdys Nr. 3

Ūkio subjektas įsigijo pastatą už 1 000 000 PV. Jis už pastatą mokės per dvejų metų laikotarpį lygiomis dalimis kas šešis mėnesius (iš viso 4 kartus). Metinė palūkanų norma yra 5 proc. Šis ūkio subjektas vertina turtą tikrąja verte, taikydama pajamų metodą.

$$NPV = \frac{250,000}{(1 + 0.05/2)^1} + \frac{250,000}{(1 + 0.03/2)^2} + \frac{250,000}{(1 + 0.05/2)^3} + \frac{250,000}{(1 + 0.05/2)^4} = 940\,493,60\,PV$$

Ūkio subjektas apskaičiavo einamųjų metų mokėtiną dalį tikrąja verte.

$$NPV = \frac{250,000}{(1 + 0.05/2)^1} + \frac{250,000}{(1 + 0.03/2)^2} = 481\,856,00\,PV$$

Šis pirkimas buvo įrašytas į bendrą žurnalą.

D Materialus turtas (įranga) 940 493,60 PV

K Ilgalaikiai įsipareigojimai 458 637,60 PV

K Trumpalaikiai įsipareigojimai 481 856,00 PV